

גאוגרפיה – אדם וסביבה

סמל שאלון: 57282

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב'✓'.

הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב'X'.

הפיתוח והתכנון המרחבי

נושא 1: מדידת רמת פיתוח של מדינות	
א. מדדים לבחינת רמת הפיתוח של מדינות	
1. סוגי מדדים	✓
2. השימושים במדדי רמת הפיתוח ומגבלותיהם	✓
3. תהליכי שינוי במבנה המגזרים במשק	✓
ב. ההשלכות של תהליכי הפיתוח על תחומים שונים במדינה	
1. פיתוח מואץ	✓
2. פיתוח אי־שוויוני	✓
3. האתיקה של הפיתוח	X
נושא 2: גורמים לשונות בתהליכי הפיתוח	
א. גורמים כלכליים־היסטוריים לתהליכי פיתוח	
1. הקולוניאליזם – השפעתו על אופי הפיתוח ועל היקפו במושבות (המדינות המתפתחות כיום)	✓
1. הקולוניאליזם – השלכות הקולוניאליזם על מבנה המשק במדינות המפותחות	X
2. הסחר העולמי	✓
ב. תהליך הגלובליזציה – מחולל תהליכי פיתוח מרחביים	
– מאפייני תהליך הגלובליזציה ותפקידם של תאגידים רב־לאומיים	✓
1. הגלובליזציה במדינות המתפתחות	✓
2. השפעת תהליך הגלובליזציה על המדינות המפותחות	X
3. דילמות ערכיות בתהליך הגלובליזציה	✓
נושא 3: העיר במרחב העולמי – תהליכי התפתחות, תכנון ופיתוח	
א. ערים בעולם – תהליכי עיור, גורמי מיקום ומאפייני הפיתוח העירוני	
1. שלבים בתהליך העיר	✓
2. גורמי מיקום של ערים	✓
3. המעבר מעיר של ימי הביניים לעיר התעשייתית והפוסט־תעשייתית	X
4. מאפייני הפיתוח העירוני במדינות מפותחות	X
5. מאפייני הפיתוח העירוני במדינות מתפתחות	✓
ב. חתך מחירי קרקע בעיר והשפעתו על מבנה המרחב העירוני	X

המשך בעמוד הבא

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√.
הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

ג. רכיבי המרחב העירוני	
1.	שימושי הקרקע בעיר
2.	מרכז העיר – מאפיינים
3.	המרחב המסחרי – מאפיינים ותהליכי שינוי
4.	תמורות במרחב התעשייתי
5.	תמורות במרחב המגורים
6.	פיתוח מול שימור במרחב העירוני
ד.	המעבר מעיר למטרופולין
ה. רכיבי המרחב החברתי בעיר	
1.	היבדלות מרחבית
2.	צדק מרחבי-סביבתי
ו. אזור המגע בין הכפר לבין העיר – השובל העירוני-כפרי	
1.	מאפייני אזור המגע בין העיר לבין הכפר
-	מאפייני השובל העירוני-כפרי בעולם המתפתח
-	מאפייני השובל העירוני-כפרי בעולם המפותח
2.	חשיבות השמירה על השובל העירוני-כפרי הירוק
ז. עיר עולם – מוקד גלובלי לפעילות כלכלית	
1.	ערי עולם – מאפיינים
2.	ערי עולם – הגורמים לצמיחה והשלכותיה
נושא 4: המרחב הכפרי בעולם המפותח והמתפתח – מאפיינים, מהפכות ותמורות	
א. המרחב הכפרי	
1.	היישוב הכפרי
2.	מדרג היישובים במרחב הכפרי
ב. המהפכות החקלאיות	
1.	המהפכה החקלאית הראשונה
2.	המהפכה החקלאית השנייה
3.	המהפכה החקלאית השלישית
4.	"המהפכה הירוקה" בעולם המתפתח
ג. החקלאות בעולם המתפתח	
1.	איכרות
2.	טיפוסי החקלאות הזעירה
3.	חקלאות מסחרית

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√.
הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

ד. החקלאות בעולם המפותח	
1.	חקלאות מסחרית מתמחה
2.	בעיות החקלאות המסחרית
ה.	תמורות במרחב הכפרי בעולם המפותח
ו. חקלאות וסביבה	
1.	פגיעה בסביבה – קרקע ומקורות מים
2.	חקלאות בת-קיימה – השפעת החקלאות הימית על הסביבה הימית
3.	תרומת החקלאות האורגנית לפיתוח בר-קיימה
4.	תפקיד החקלאות בשמירה על שטחים פתוחים ועל נופי תרבות כפרית
נושא 5: זרזי פיתוח – משאבים, תחבורה ותקשורת	
א. משאבים המהווים תשתית לפיתוח	
1.	משאבי טבע – מקורות אנרגייה ומחצבים
2.	משאבי סביבה ונוף
3.	משאבי מים כבסיס לפיתוח חקלאי
4.	משאבי ים
5.	משאבי אנוש
ב. תשתיות תחבורה ותקשורת – זרזי פיתוח	
1.	רשת תחבורה – מאפייניה ומרכיביה
2.	אמצעי תקשורת המגשרים על מרחקים
נושא 6: תכנון ופיתוח במרחב העולמי – תהליכים, יתרונות והשלכות סביבתיות	
א. גורמים ותהליכים בתכנון ופיתוח	
1.	גורמים לצורך בפיתוח ובתכנון
2.	תהליכים והיבטים בתכנון ובפיתוח
ב.	תרומת הפיתוח לאדם ולחברה
ג. השלכות הפיתוח על הסביבה	
1.	נזקים סביבתיים עקב תהליכי פיתוח
2.	דרכים למזעור הנזקים לסביבה
3.	דרכים למזעור הנזקים לסביבה – הפקת אנרגייה ממקורות לא מתכלים
ד.	פיתוח בר-קיימה
ה. תכנון ופיתוח מיזמים בישראל	
1.	חקר מקרה של מיזם קיים
2.	הדמיית תכנון מיזם בישראל

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב"✓".
הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב"X".

כדור הארץ והסביבה

נושא 1: אסונות טבע והתמודדות האדם עימם	
א. רעידות אדמה	
✓	- טקטוניקת הלוחות ורעידות אדמה
✓	- התמודדות האדם עם תופעה של רעידות אדמה במדינות מפותחות ובמדינות מתפתחות
ב. צונמי	
✓	- גורמי היווצרות, מאפיינים ונזקים
✓	- התמודדות האדם עם צונמי
✓	- דרכי התמודדות במדינות מפותחות ובמדינות מתפתחות
ג. רוחות הרס	
✓	- הגורמים להיווצרות רוחות הרס באזורים שונים בעולם
✓	- רוחות הרס מעל אזורים ימיים - הוריקן, ציקלון, טייפון
✓	- רוחות הרס מעל אזורים יבשתיים - טורנדו
✓	- הגורמים לנזקי רוחות הרס ותוצאותיהן
✓	- התמודדות האדם עם נזקי רוחות הרס - הבדלים בין מדינות מפותחות ובין מדינות מתפתחות
ד. שיטפונות והצפות נהר	
✓	- הגורמים לשיטפונות ותוצאותיהם - אקלימיים, מורפולוגיים, פעילות האדם
✓	- התמודדות האדם עם שיטפונות והצפות - השוואה בין מדינות מפותחות ובין מדינות מתפתחות
ה. גלישות קרקע	
	- הגורמים לגלישות קרקע - אירועי מזג אוויר קיצוניים, הרכב המסלע והקרקע, שיפוע המדרון, פעילות האדם
נושא 2: תהליכים מחזוריים המעצבים את פני כדור הארץ	
א. תהליכים אטמוספריים	
✓	- שכבת הטרופוספירה - גובה השכבה, מאפיינים, תופעות מיוחדות
✓	- רוחות אזוריות ורוחות מקומיות - מונסון, בריזה, הרעמק
✓	- אזורי אקלים בעולם - סובטרופי
✓	- סוגי עננים - קומולונימבוס, צירוס
✓	- תופעות אקלימיות - אל ניניו
ב. תהליכים גאומורפיים	
✓	- בלייה, הסעה והשקעה באפיק נהר
✓	- צורות נוף במהלכו של נהר
✓	- אדם ונהר

המשך בעמוד הבא

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב"✓".
 הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב"X".

נושא 3: משאבי טבע ואוצרות ניצולים	
א. ניצול משאבי טבע להפקת אנרגייה	
✓	- הפקת אנרגייה מן הרוח
✓	- הפקת אנרגייה מגאות ושפל ומגלי ים
✓	- ביו-אנרגייה
ב. הימים והאוקיינוסים	
✓	- שימושים כלכליים
נושא 4: זיהום משאבי טבע וסביבה	
✓	- זיהום הימים, האוקיינוסים והחופים – גורמי הזיהום ודרכי התמודדות
	- פגיעה במשאבי מזון שמקורם בים – גורמי הפגיעה ודרכי התמודדות
נושא 5: שינויים סביבתיים גלובליים	
א. שינויי אקלים	
✓	- שינויים אקלימיים בהווה
✓	- תוצאות השינויים האקלימיים
✓	- דרכי התמודדות האדם עם שינויים אקלימיים
ב. מדבור	
✓	- גורמים לתופעת המדבור
✓	- בתמודדות האדם עם תופעת המדבור